

Született *ő*-zók, *gyüttmönt*-ek és *mekögő*-k nyelvhasználatának és nyelvi attitűdjeinek összefüggései

Előadásunk a Szegedi Tudományegyetemen tevékenykedő OTKA kutatócsoport által végzett vizsgálat, a Szögedi Szociolingvisztikai Interjú (SZÖSZI) részeredménye.

A szegedi kutatás három fő adatközlői típusát választottuk a vizsgálat alanyául. Egyikük a született *ő*-ző, aki a helyi dialektust ma is büszkén használja. Adatközlőink második típusa az, akit *gyüttmönt*-nek neveznek a szegedi népnyelvben: ő másutt született, és nem tud *ő*-zve beszélni. Harmadik típusú adatközlőnk a *mekögő*-nek nevezett, aki a szegedi nyelvbe született bele, képes *ő*-zve beszélni, de inkább a sztenderdet használja.

Az interjúk elemzésével arra a kérdésre keressük a választ, hogy milyen összefüggéseket mutatnak adatközlőink nyelvi szocializációjának körülményei és a szegedi tájnyelvvel, mindenekelőtt annak emblematikus sajátosságával, az *ő*-zéssel kapcsolatos értékítéletei. Az egyének nyelvi életrajzára részletekbe menően kitérő interjúk és a különböző tesztek (pl. SR-teszt) elemzése erre lehetőséget nyújtanak. Az elemzés felszínre hozhatja, milyen mértékben van jelen adatközlőinknél az önstigmatizáció, és/vagy a szegedi tájnyelvhez kapcsolódó rejtett presztízs.

Előadásunk másik fő célja, hogy összevessük a három adatközlőnek a szegedi tájnyelvvel, főként az *ő*-zéssel kapcsolatos attitűdjeit az interjúk során tanúsított nyelvhasználatukkal. Hipotézisünk szerint adatközlőink nyelvi viselkedése a vizsgált emblematikus változó vonatkozásában korántsem lesz olyan következetes, mint nyelvi értékítéleteik – részben azért, mert a nyelv ösztönös tevékenység is, részben pedig azért, mert az *ő*-ző terepmunkással való beszélgetés egy igen sajátos beszédhelyzetet teremt. Megtörténhet tehát, hogy a született *ő*-ző adatközlő sztenderdet is használ, a *mekögő* néha *ő*-zik, a *gyüttmönt* pedig megpróbál „szögediesen” beszélni. Vizsgálandó az efféle „kilengések” dinamikája is: az interjúkon belüli eloszlásuk vagy az *ő*-zés különböző altípusainak aránya.